

ВИХОВНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ

УДК 378.147:796.011.3

Людмила Зубченко

ПОТЕНЦІАЛ МУЗЕЮ СПОРТИВНОЇ СЛАВИ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Розглянуто потенційні можливості музею спортивної слави «Олімпійці», охарактеризовано потенціал використання засобів музею спортивної слави в системі фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання щодо вирішення проблем творчого розвитку та виховання студентів. Доведено, що різноманітні творчі завдання, які виконуються студентами – майбутніми вчителями фізичного виховання в період науково-дослідницької роботи, стимулюють їх до активної самостійної творчої діяльності, розвивають творчу активність, професійну спрямованість та особисту зацікавленість.

Ключові слова: *майбутній учитель фізичного виховання, музей спортивної слави, педагогічна творчість, творча особистість, саморозвиток, самовдосконалення.*

Розуміння нинішніх проблем підготовки майбутніх фахівців сфери фізичного виховання, спорту і здоров'я зобов'язує нині кожного викладача замислитися над викликами обраної професійної сфери та окреслити перспективи індивідуальної самокорекції та самопрограмування.

На сучасному етапі становлення професійної освіти вчителів фізичного виховання значно підвищуються вимоги суспільства до творчого потенціалу молоді; інтенсивно ведеться пошук оптимального змісту, форм і методів підготовки вчителів, готових до педагогічної творчості, яка сприяє самореалізації як вчителів, так і їх вихованців [3, с. 29–30].

Саме педагогічна творчість вчителя значною мірою зумовлює створення сприятливих умов для внутрішнього саморуху (саморозвитку, самовдосконалення) педагога і школяра. Нині творчий педагог – це перш за все дослідник, що володіє певними якостями: науковим психолого-педагогічним мисленням, високим рівнем педагогічної майстерності, певною дослідницькою сміливістю, розвинутою педагогічною інтуїцією, критичним аналізом, потребою в професійному самовихованні і активним використанням передового педагогічного досвіду [5, с. 98]. За таких умов проблема формування творчої особистості майбутнього вчителя фізичного виховання набуває особливої актуальності.

Аналіз наукового доробку В. Андреева, В. Загвязинського, І. Зязюна, В. Кан-Калика, Н. Кічук, М. Нікандрова, О. Пехоти, Я. Пономарьова, В. Сластьоніна, С. Сисоевої та ін. довів, що формування творчої особистості педагога є вирішальним чинником удосконалення якості освітнього процесу в загальноосвітній школі. Проблеми орієнтації студентів на творчу самореалізацію в майбутній діяльності й визначенні шляхів формування творчої особистості у вищому навчальному закладі присвячені роботи О. Абдулліної, М. Віленського, В. Караковського, О. Киричук, Н. Кичук, А. Мудрика, А. Орлова, Л. Подимової, Р. Скульського, Н. Щуркової. Ці автори зазначають, що формування педагогічної творчості зумовлює занурення самих суб'єктів навчання у процес проведення творчої діяльності.

Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання представлено в дослідженнях таких науковців, як В. Видрін, М. Віленський, О. Демінський, О. Ємець, Т. Круцевич, О. Петунін, Л. Сущенко, Т. Ротерс, А. Цьось, Б. Шиян, Ю. Шкреттій та ін. Різні аспекти творчої діяльності вчителя фізичної культури вивчали С. Бегідова, М. Віленський, М. Данилко, Г. Драндров, Л. Пашкова та ін. Сучасні дослідники проблем підготовки вчителів фізичного виховання – О. Демінський, О. Ємець, О. Петунін, Т. Ротерс, Б. Шиян, Ж. Холодов відмічають, що головним чинником в процесі становлення студента як майбутнього вчителя є наявність професійних знань, вмінь та навичок, якими вони оволодівають під час навчання в вищому навчальному закладі. С. Сисоева додає до цього, що ця сукупність знань, умінь та навичок трансформуються під впливом самостійної творчої діяльності в педагогічну творчість [5, с. 62]. При цьому всіма авторами підкреслюється, що педагогічна творчість індивідуальна і формується головним чином у процесі самостійної діяльності фахівця.

Серед досліджень вітчизняних науковців педагогічні аспекти діяльності музеїв вивчали Т. Белофастова, Ю. Ключко, Ю. Омельченко, О. Січкарук, М. Юхневич, Є. Чмихало та ін. Вказані науковці визначають музейну педагогіку як поняття, що відображає новий етап у реалізації освітньо-виховного потенціалу музею, нову галузь педагогічної науки, що має міждисциплінарний характер, перебуваючи на «перехресті» музеєзнавства, соціальної педагогіки та педагогіки дозвілля.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей роботи музею вищого навчального закладу фізкультурного профілю при формуванні творчої особистості майбутнього вчителя фізичного виховання.

Освітня практика вже нагромадила позитивний досвід різних форм поза аудиторної роботи, спрямованих на опанування студентами надбань галузі фізичного виховання і спорту. У Донецькому державному інституті здоров'я, фізичного виховання і спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України (ДДІЗФВіС НУФВСУ) вже

четвертий рік функціонує музей спортивної слави «Олімпійці». В його створенні брали участь ректорат, декани факультетів, завідувачі кафедр, професори, доценти, викладачі, співробітники, студенти інституту. Понад 50 студентів факультету фізичного виховання, спорту працювали над виявленням документів в обласному державному та в інститутському відомчому архівах; за зібраними матеріалами написані декілька дипломних, курсових робіт і десятки рефератів з історії конкретного спортивного діяча та інституту взагалі. Усі ці матеріали використовуються сьогодні для поглиблення знань студентів про спортивні здобутки представників Донецької області, України в цілому, про видатних діячів спорту, науки, фізичного виховання – викладачів та студентів, які прославили його й навіки ввійшли в історію навчального закладу. Він є осередком виховання студентської молоді, сприяє формуванню у молодого покоління любові до фізичного виховання і спорту, допомагає формувати педагогічну творчість майбутніх учителів фізичного виховання.

Музей «Олімпійці» призначений для збереження пам'яток з історії становлення видатних спортсменів як всієї України так і конкретно Донбасу, сприяє формуванню у студентів – майбутніх учителів фізичного виховання любові до майбутньої професії, до конкретного виду спорту, рідного ВНЗ, поваги і пошани до тих видатних представників, хто вчився в цих стінах або працював над його створенням і доклав багато зусиль для його розвитку, а також стимулює бажання у студентів досягти успіхів в процесі самостійної діяльності.

Мета діяльності музею полягає у залученні молодого покоління до вивчення історії фізичного виховання та спорту України (від витоків до початку ХХІ сторіччя), біографій видатних спортсменів та тренерів, різноманітних документів: студентських квитків, залікових книжок, копій дипломів про закінчення інституту, кубків та спортивних нагород – результати виступів на різноманітних змаганнях міжнародного та світового рівнів, портфоліо досвіду роботи відомих вчителів-новаторів галузі «Фізичне виховання»; формуванні освіченої творчої особистості студентів – майбутніх учителів фізичного виховання.

Його відкриттю передувала велика робота з пошуку, узагальнення та систематизації матеріалів науково-дослідного характеру, збору та дослідженню об'єктів спортивної слави України і Донбасу зокрема.

Створення музею в стінах інституту стало можливе завдяки виділенню окремого приміщення та його обладнання у відповідності до сучасних вимог: розроблені та виготовлені за спеціальним проектом меблі, що дозволяють і демонструвати експозицію, і зберігати основні фонди; вдало продумане використання інтерактивної дошки, куточка технічних засобів навчання; наявність робочих столів дозволяє не тільки проводити навчальні заняття, а й інші форми роботи, а саме: організувати майстер-класи, демонструвати презентаційні матеріали, результати своєї

дослідницької діяльності в галузі фізичного виховання і спорту.

Головним завданням нашого музею є:

- сприяння удосконаленню навчально-виховного процесу в інституті;
- допомога професорсько-викладацькому складу інституту у впровадженні нових нетрадиційних форм роботи;
- вивчення історії нашого ВНЗ та видатних його випускників;
- проведення культурно-освітньої роботи серед студентської молоді;
- сприяння у формуванні вмінь та навичок застосування засвоєних знань при проведенні творчої практичної діяльності (написання доповідей, статей, вивчення досвіду роботи педагогів-новаторів, педагогічного спостереження в період педагогічної практики);
- розвиток творчого мислення студентів, їх пізнавальної активності, самостійність суджень, потреби й вміння самостійно збагачувати свої знання й оволодівати навичками творчої діяльності.

Музей спортивної слави проводить таку роботу:

- організовує дослідницьку діяльність згідно з тематикою музею;
- систематично поповнює фонди музею шляхом дослідницької роботи, а також завдяки активній участі учнів у великій кількості оглядів, конкурсів, змагань тощо;
- організовує облік музейних предметів, забезпечує їх збереження;
- створює і поповнює стаціонарні експозиції та виставки;
- проводить освітньо-виховну роботу серед студентської молоді;
- надає можливість використання матеріалів музею в навчально-виховному процесі та науково-дослідницькій роботі.

Викладачами та працівниками бібліотеки навчального закладу був створений бібліографічний сектор, для якого добиралася енциклопедична, довідкова та наукова література, художні видання. Обладнання музею комплектом комп'ютерної та оргтехніки дало можливість опрацюванню, збереженню та поширенню інформації на сучасних електронних носіях, створенню банку з окресленої проблематики, а підключення до локальної інформаційної комп'ютерної мережі розширює можливості доступу користувачів до різних джерел інформації. Це дає можливість опрацювання студентами спеціалізованої літератури, видань, різноманітної інформації централізовано при підготовці до практичних та лабораторних занять.

Музей працює за такими експозиційними напрямками: «Історія музею та колекція»; постійно діюча експозиція «Погостини», яка розповідає засобами фотографій про поважних гостей музею; публікації про видатних діячів фізичного виховання та спорту України (персоналії); виставка «Творчий колорит» відображає студентське спортивне життя. Ось де закладена ідея єдності, творчості досвідчених майстрів і формування творчого потенціалу майбутніх вчителів фізичного виховання, що переймають творчий дар від своїх наставників і в майбутньому передадуть

наймолодшим. Наші випускники приходять згідно місця працевлаштування у школи області, де вони можуть створити за зразком такий куточок спортивної слави, тим самим започаткувавши збереження, розвиток дитячої творчості на своїй малій Батьківщині. Саме тому дуже важливо, щоб сучасний музей спортивної слави насправді став одним з ефективних засобів залучення молоді до спадщини народу, його головних цінностей, їх збереження і примноження. Надзвичайно важливо, щоб у створенні такого музею насправді була потреба, щоб він був необхідним не тільки для учнів однієї школи, а й для населення, щоб його зібрання було органічно пов'язане з історією, культурою краю, тобто, щоб він мав краєзнавчу орієнтацію [2, с. 69–72]. Саме в цьому запорука його плідного функціонування, адже в своєму середовищі він постійно знаходитиме джерело комплектування, реалізації виховного потенціалу.

Традиційними формами музейних масових заходів є творчі зустрічі, вечори, присвячені видатним спортсменам минулого і сучасності, а також наукові читання, круглі столи з питань історії становлення і сьогодення існування галузі фізичного виховання і спорту в Україні. Використання музейних засобів для розвитку творчого сприйняття дає можливість не лише для цілеспрямованого, систематичного виховного впливу, гармонійного розвитку особистості студентів, але й дозволяє міцно пов'язати цей процес із музейною практикою, сприяти набуттю необхідних дослідницьких навичок і умінь [1, с. 128]. Організація спілкування студентської молоді із певними цінностями дає можливість їм засвоювати життєвий досвід конкретного представника спортивного напрямку, сприяє моральному та фізичному розвитку.

В процесі роботи нашого музею широко застосовуються зустрічі з відомими спортсменами, тренерами, вчителями фізичного виховання, різні тематичні екскурсії. Силами викладачів та студентів було організовано та проведено цикл лекцій і екскурсій, зокрема у 2012–2013 н.р.: в рамках проведення тижня факультету фізичного виховання, спорту було організовано та проведено лекції на теми: «З історії українського футболу», де аналізували роботу видатних тренерів В. Лобановського, Є. Кучеревського, В. Прокопенко, О. Блохіна, «Життя та успіхи В. Звягинцева», «А. Шевченко і футбол», «Корифеї українського футболу»; «Моє життя – плавання (Я. Клочкова)»; «Л. Подкопаєва і К. Серебрянська», «С. Бубка – зірка жердини». В рамках Дня фізкультурного працівника, Дня Здоров'я студенти нашого ВНЗ зустрілися з багаторазовою чемпіонкою України, Чемпіонкою Європи 2010 р., Чемпіонкою Світу 2011 р., бронзовою призеркою Олімпійських Ігор 2012 р. – О. Саладухою (випускниціцею нашого ВНЗ); бронзового призера Олімпійських Ігор – Д. Юрченко (також нашого випускника); ігроками жіночого футбольного клубу «Дончанка», срібного призера Чемпіонату України 2013 р. – О. Березук, Ю. Сталовєровою, В. Підгірною; бронзовим призером

Олімпійських Ігор 2012 р. – І. Радівіловим. Зустрічі з цими відомими, талановитими людьми надали можливості поспілкуватися у неформальній обстановці, запитати їх про цікаві факти з їхнього спортивного життя, про важливість конструювання себе як професіонала.

У вересні 2014 р. студенти на свято «День знань» запросили бронзового призера Олімпійських Ігор (бокс) – О. Зинов'єва, також нашого випускника, який був головним гостем на заході, який було приурочено до відкриття нового навчального року, виступив з щирими побажаннями до студентів, вручив студентські квитки першокурсникам, оголосив відкриття нового навчального року.

Всі ці заходи були зафіксовані на плівку та зараз виступають пам'ятними фотокартками нашого музею, які розповідають про цих поважних гостей та видатних людей.

Такі лекції, тематичні екскурсії, зустрічі, сприяють формуванню позитивних уявлень про значущість педагогічної майстерності, педагогічної творчості вчителя фізичного виховання; допомагають усвідомити реальні можливості формування творчої особистості майбутнього вчителя фізичного виховання. Утвердження в свідомості та в творчій діяльності студентів уявлень про таке єднання пов'язане з формуванням історичної пам'яті. Історична свідомість трактується не тільки як раціональне знання про минуле, але і як емоційне, духовно-практичне, ціннісно-орієнтоване ставлення до останнього. Ось чому естетичне середовище музею має розглядатися в єдності із засобами його освоєння [6, с. 79]. У зв'язку з цим зростає роль музею, який здатний сформувати у молодих фахівців – майбутніх вчителів фізичного виховання, специфічне, емоційно-ціннісне ставлення до спортивних здобутків, спортивної слави видатних діячів цієї галузі.

Специфіка функціонування музею в сучасному суспільстві визначається тим, що він працює не тільки як енциклопедія, а й за естетичними законами, тобто виступає мовою культурного спілкування людства [2, с. 74]. І подібно до того, як через засоби сучасної масової інформації студенти можуть орієнтуватися в оточуючому світі, так завдяки музею, вони повинні отримати реальну можливість орієнтуватися в соціальному просторі [4].

В результаті дослідження, проаналізувавши роботу музею спортивної слави «Олімпійці» ДДІЗФВіС НУФВСУ встановлено, що він є дієвим засобом у формуванні педагогічної творчості майбутніх учителів фізичного виховання, творчої особистості майбутніх фахівців. Практичні заняття дозволяють створити необхідний фундамент для розвитку здатності не тільки естетичного споглядання, аналізу та оцінки спортивних досягнень певних представників, а й створення та реалізацію власних творчих проектів. Запропонована розвідка не є вичерпним дослідженням і може бути продовжена в аспекті вивчення і аналізу діяльності музеїв споріднених ВНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності : навч. посіб. / І. Д. Бех. – К. : Академвидав, 2009. – 248 с.
2. Бучківська В. В. Потенціал музею навчального закладу у формуванні творчої особистості майбутнього вчителя / В. В. Бучківська, Г. В. Бучківська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки: реалії та перспективи : зб. наук. пр. / за ред. О. В. Тимошенка. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – С. 69–75.
3. Бондар Т. С. Особливості функціонування учнівських фізкультурно-спортивних громадських організацій / Т. С. Бондар, І. І. Приходько // Актуальні проблеми фізичного виховання школярів: теорія і практика : зб. статей за матеріалами Всеукр. наук.-практ. семінару (24–25 березня 2009 р.). – Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. – С. 28–35.
4. Пащенко В. О. Полтавський державний педагогічний університет: минуле й сучасне [Електронний ресурс] / В. О. Пащенко, А. М. Бойко. – Режим доступу : <http://ua.textreferat.com/referat-12224-2.html>
5. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник / Світлана Сисоєва. – К. : Міленіум, 2006. – 346 с.
6. Шляхтина Л. М. Основы музейного дела: теория и практика / Л. М. Шляхтина. – М., 2005. – 183 с.